

ዳኞች:- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ዳኝ መላኩ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች :- ኮከብ ዱቄትና ፓስታ ፋብሪካ - ጠበቃ ነቅዓጥበበ በየነ ቀረቡ

ተጠሪ :- ሙሉ ዓለም የሥራ አመራር አማካሪዎች - ሙሉሽዋ ወልደ ማርያም ሥራ አስኪያጅ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት የሰበር አቤቱታ በማቅረባቸው ነው። የክርክሩ መነሻ አመልካች ለሥር ፍርድ ቤት ያቀረበው የክስ ማመልከቻ ሲሆን ተጠሪም በበኩሉ የተከላኸ ከሳሽነት ክስ በአመልካች ላይ አቅርቧል።

በሥር ፍርድ ቤት አመልካችና ተጠሪ የሚከራከሩበት መሠረታዊ ጉዳይ የሙያ ሥራ አገልግሎት ውል አፈፃፀም የሚመለከት ነው። አመልካች ተጠሪ የድርጅቱን መዋቅር ለማስጠናት ያወጣሁትን ጨረታ አሸናፊ በመሆን የድርጅቱን መዋቅር በስልጣን ቀን ውስጥ ሰርቶ ለማስረከብ ታህሣሥ 4 ቀን 1999 ዓ.ም የውል ግዴታ ገብቷል። ተጠሪ በውሉ መሠረት ብር 8,625 /ስምንት ሺህ ስድስት መቶ ሀያ አምስት ብር/ ከአመልካች የቅድሚያ ክፍያ ተቀብሎ ወስዷል። ሆኖም ተጠሪ ጥናቱን በወቅቱና በጥራት ሰርቶ ያሳስረከበ ሲሆን ከአመልካች የተሰጠውን የማሻሻያ ሀሳብ በማካተት ሠርቶ አላስረከብም። ስለዚህ በቅድሚያ ክፍያነት የወሰደውን ገንዘብ ከነወለዱ እንዲመልስ ውሳኔ ይሰጥልኝ በማለት ክስ መሰረቷል። ተጠሪ በተከላኸነት ቀርቦ በውላችን መሠረት ጥናቱን ሰርተን ሁለት ጥራዝ ለአመልካች አስረክበናል። ስለዚህ የአመልካች/ከሳሽ/ ክስ ተገቢነት የለውም በማለት ተከራክሯል።

ተጠሪ በበኩሉ በአመልካች ላይ የተከላኸ ከሳሽነት ክስ አቅርቧል። የተጠሪ የተከላኸነት ክስ ይዘት ከአመልካች/ከሳሽ/ ጋር ባደረግነው ውል መሠረት ጥናቱን አጠቅቀን አስረክበናል። ስለሆነም ያልከፈለን ቀሪ ክፍያ ብር 20,125 /ሀያ ሺህ አንድ መቶ ሀያ አምስት ብር/ ለአመልካች ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ያስያዝነውን 2,250 /ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሀምሳ ብር/ የጉዳት ካሳ በርትኦ 10,000/አስር ሺ ብር/ ከህጋዊ ወለድ ጋር እንዲከፍል ይወሰንልኝ የሚል የተከላኸ ከሳሽነት

ክስ አቅርቧል። አመልካች በሥር በከሳሽ ተከላሽነት ቀርቦ ተጠሪ ሥራውን በውሉ በተገለፀው ጊዜ ውስጥ ያላጠናቀቀና ያጠናውም ጥናት በተሰጠው ቢጋር መሠረት ያልተሰራና ክፍርጅቱ የተሰጠውን ማሻሻያ መሠረት በማድረግ አስተካክሎ ባለማቅረቡ ቀሪውን ክፍያ ለመፈፀም አልገደድም። አስር ሺህ ብር ተጠሪ የጠየቀው ከህግ ውጭ ነው የሚል ክርክር አቅርቧል።

የሥር ፍርድ ቤት በአመልካች በኩል ያቀረበውን ክስና ተጠሪ ያቀረበውን ክርክር እንደዚሁም በተጠሪ በኩል ያቀረበውን የተከላሽ ከሳሽነት ክስና አመልካች በከሳሽ ተከላሽነት ያቀረበውን ክርክር እንደዚሁም ግራ ቀኙ የየበኩላቸውን ክርክር ለማስረዳት ያቀረቧቸውን ማስረጃዎች ከመረመረ በኋላ አመልካች ጥናቱ እስከ ሰኔ 7 ቀን 1999ዓ.ም ተጠሪ ጥናቱን አጠናቆ እንዲያቀርብ ደብዳቤ የፃፈ መሆኑንና ተጠሪ ሰኔ 11 ቀን 1999ዓ.ም ሁለት ጥራዝ ጥናት ለአመልካች መላኩ በማስረጃ ተረጋግጧል። ስለሆነም አመልካች የጥናቱን ማስረከቢያ ጊዜ ለማራዘም በፃፈው ደብዳቤ መሠረት ተጠሪ ጥናቱን ያሰረከበ በመሆኑ አመልካች በውሉ በተጠቀሰው ጊዜ ውስጥ ተጠሪ ጥናቱን ሰርቶ አላስረከበም በማለት ያቀረበው ክርክር ተገቢ አይደለም። ተጠሪ ጥናቱን አጠናቅቆ ያሰረከበ መሆኑ ተረጋግጧል። አመልካች ተጠሪ ያቀረበው ጥናት ጉድለት ያለበት ነው በማለት የሚከራክር ቢሆንም ጥናቱ ጉድለት ያለበት ስለመሆኑ በማስረጃ ስላላስረዳ አመልካች በቅድሚያ ክፍያ የከፈለው ገንዘብ እንዲመለስለት ያቀረበው ክስ ተገቢ አይደለም በማለት የወሰነ ሲሆን የተጠሪን የተከላሽ ከሳሽነት ክስ በተመለከተ የሙያ ግልጋሎት ክፍያው ብር 29,750 መሆኑ በውሉ በግልፅ የተመለከተ በመሆኑና ተጠሪ ለአመልካም ሥራ አፈፀፀም 2,250 /ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ህምሣ ብር/ ያስያዘ መሆኑ ስለተረጋገጠ እንደዚሁም ተጠሪ ጥናቱን በውሉ መሠረት ሰርቶ ያሰረከበ ስለሆነ ቀሪ ያገልግሎት ክፍያ 20,125 /ሀያ ሺህ አንድ መቶ ሀያ አምስት ብር/ ለአመልካም ሥራ አፈፀፀም የተያዘው ብር 2,250 /ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ህምሣ ብር/ ከህጋዊ ወለድ ጋር አመልካች ለተጠሪ የመክፈል ሀላፊነት አለበት። ተጠሪ ጉዳት የደረሰበት መሆኑ ስላልተረጋገጠ ብር 10,000 የጉዳት ካሣ እንዲከፈለው ያቀረበው ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት ወስኗል።

አመልካች በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት አቅረቧል። የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሥር ፍርድ ቤት ውሣኔ የሚነቀፍበት የፍሬ ጉዳይ ወይም የህግ ስህተት የሌለ መሆኑን በመግለጽ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 337 መሠረት ሰርዞታል።

አመልካች መስረከም 13 ቀን 2003 ዓ.ም ተጠሪ አመልካች በሰራው ቢጋር መሠረት ድርጅቱን ከኃላቀርነት ወደ ዘመናዊ አሠራር የሚያሸጋግር ጥናት ለማቅረብ የውል ግዴታ የገባ ቢሆንም የተጠሪ ጥናት አስራ ሁለት የሚደረሱ ጉድለቶች እንዳሉበት በአመልካች የሥራ አመራር ቦርድ ያደረገውን ውይይት ቃለ ጉባኤ በማስረጃነት አቅርቦን እያለ የሥር ፍርድ ጥናቱ ጉድለት ያለበት ስለመሆኑ አያስረዳም በማለት መወሰኑ መሠረታዊ ህግ ስህተት ያለበት ነው። ከተጠሪ ጋር ያደረገውን የሙያ ግልጋሎት ውል በማናቸውም ጊዜ በተናጠል የማፍረስ ሥልጣን በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2637 ንዑስ አንቀፅ 1 በግልፅ ተደንግጎ እያለ የበታች ፍርድ ቤቶች ይህንን ድንጋጌ በመተላለፍ ውሉ የተፈፀመ በመሆኑ ቀሪ ክፍያ ለተጠሪ ይከፈለው በማለት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልን በማለት የሰበር አቤቱታ አቅረቧል። ተጠሪ በበኩሉ ጥናቱን ሙሉ በሙሉ አጠናቅቆ ለአመልካች ማስረከቤን የሥር ፍርድ ቤት በማስረጃ አረጋግጧል። አመልካች በጥናቱ ላይ ከሙያ አንፃር ጉድለት ያለ መሆኑን ያላስረዳ ሲሆን ቀሪውን የሙያ አገልግሎት ክፍያ ላለመክፈል ያቀረበው መከራከሪያ የህግ መሠረት የሌለው በመሆኑ የሰበር አቤቱታው ውድቅ ይደረግልኝ የሚል ይዘት ያለው መልስ አቅርቧል። አመልካች የመልስ መልስ ሰጥቷል።

አሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር ግራቶች ያቀረቡት የዕሉፍ ክርክር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም የበታች ፍርድ ቤቶች ተጠሪ በውሉ መሠረት ግዴታውን ስለተወጣ አመልካች ቀሪውን የሙያ አገልግሎት ክፍያ ይክፈል በማለት የሰጡት ውሳኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዘ ጉዳዩን መርምረናል። ይህንን መሠረታዊ ጭብጥ ለመወሰንና በአመልካችና በተጠሪ መካከል የተደረገውን ውል ልዩ ባህሪና ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸው ድንጋጌዎችን ይዘት መንፈስና ዓላማ ማገናዘብ አስፈላጊ ነው። አመልካች ከተጠሪ ጋር ያደረገውን የሙያ ግልጋሎት ውል በማናቸውም ጊዜ በተናጥል የማፍረስ መብት አለኝ በማለት የሚከራከረው የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2637 ንዑስ አንቀጽ 1 በመጥቀስ ነው።

የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2637 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ ቃል በቃል ሲነበብ አሠሪው በማናቸውም ጊዜ ውሉን ማፍረስ ይችላል የሚል ይዘት ያለው ነው። ሆኖም ይህ ድንጋጌ ተፈጻሚ የሚሆነው መቼ ነው የሚለው ነጥብ መታየት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። የዕውቀት ሥራ ለመስራት ከአሠሪው ጋር ውል የተዋዋለ ሰው የዕውቀት ሥራውን ሙሉ ለሙሉ አጠናቆ ለአሠሪው ካስረከበ በኋላ በአሠሪውና የዕውቀት የሥራ ውሉን በሠራው ሠው መካከል የሚነሳው ክርክር የዕውቀት የሥራ ውሉን የሠራው ሰው ፣ የሙያ ሥራውን በልምድና የሙያ ሥራ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ የአመልካችን ጥቅም በሚያረጋግጥ አኳኋን የሙያ ሥራውን ከልብ ስርቷል ወይስ አልሰራም; የሙያ ሥራውን የሠራው ሰው የዕውቀት ሥራውን የሙያውን ደንቦች በጠበቀና በሚያሟላ ሁኔታ ፈፅሟል ወይስ አልፈፀመም የሚሉት ነጥቦች መሆናቸውን ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 2636 ንዑስ አንቀጽ 1 እና ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 2636 ንዑስ አንቀጽ 2 ድንጋጌዎች መሠረታዊ ይዘት መንፈስና ዓላማ ለመገንዘብ ይችላል። ስለሆነም አሠሪው በተናጠል የዕውቀት ግልጋሎት ውሉን ለማቋረጥ የሚችለው የዕውቀት የሥራ ውሉን የተዋዋለው ሰው የዕውቀት ሥራውን ሙሉ በሙሉ አጠናቅቆ ለአሠሪው ከማስረከቡ በፊት እንደሆነ ከላይ የተጠቀሱትን ድንጋጌዎችና የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2637 ንዑስ አንቀጽ 2 ድንጋጌ በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል።

የሙያ ሥራ ለመሥራት የተዋዋለው ሰው የሙያ ሥራውን ሙሉ በሙሉ በማጠናቀቅ ለአሠሪው ካስረከበ በኋላ የኪነጥበብ ደንቦችን ማለትም የሙያውን ደንቦች በማፍረስ ጥፋት መፈፀሙ ካልተረጋገጠ በቀር በኋላፊነት እንደማይጠየቅ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2636 ንዑስ አንቀጽ 2 በግልጽ የተደነገገ ሲሆን የፍ/ሀ/ቁ.2632 ንዑስ አንቀጽ 2 የእንግሊዘኛው ቅጅ “He shall not be liable to his client, unless he commits an error, having regard to the rules of his profession” በሚል መንገድ ከአማርኛው ቅጅ በቀላልና ግልፅ በሆነ አገላለፅ ደንግጥታል። ተጠሪ ጥናቱን ሙሉ በሙሉ ለማጠናቀቅ ለአመልካች ሰኔ 11 ቀን 1999 ዓ.ም ሁለት ጥራዝ የጥናት ሰነድ ያስረከበ መሆኑ የሥር ፍርድ ቤት በማስረጃ ያረጋገጠው ፍሬ ጉዳይ ነው።

አመልካች በውሉ መሠረት ቀሪውን የሙያ ግልጋሎት ክፍያ የማይከፍልበት በቂ ምክንያት ያለው መሆኑን በተለይም ተጠሪ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2636 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የውል ግዴታውን ያልተወጣና ተጠሪ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2636 ንዑስ አንቀጽ 2 በሚደነግገው መሠረት የሙያውን ደንብ ያልጠበቀና የዕውቀት ሥራው ስህተት ያለበት መሆኑን የማስረዳት ግዴታ (Burden of proof) አለበት። በያዝነው ጉዳይ አመልካች ተጠሪ ያቀረበው የጥናት ሰነድ በድርጅቱ የሥራ አመራር ቦርድ ታይቶ ጉድለት የተገኘበት መሆኑን የሚያሳይ ቃለ ጉባኤ በማስረጃነት ለሥር ፍርድ ቤት ያቀረበ መሆኑን በመግለፅ የሚከራከር ቢሆንም ይህ ማስረጃ በተጠሪ ተጠንቶ የቀረበው ሁለት ጥራዝ የጥናት ሰነድ ሙያዊ ጉድለትና ስህተት ያለበት መሆኑን

የሚያስረዳ ማስረጃ እንዳልሆነ ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ባለው የሥር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተረጋግጧል።

ስለሆነም አመልካች በተጠሪ ተሠርቶ በቀረበው የጥናት ሰነድ ላይ ተፈፅመዋል የሚላቸውን የሙያውን ደንብና አሠራር የሚጥሱ ጥፋቶች የማስረዳት ሽክሙን (Burdon of proof) ካልተወጣ ተጠሪ ለሰጠው ሙያዊ ግልጋሎት መክፈል የሚገባውን ቀሪ ክፍያ እንዲከፍል የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2634 ንዑስ አንቀፅ 2ን መሠረት ያደረገና የህግ ስህተት የሌለበት ነው። አመልካች በተጠሪ ተጠንቶ የቀረበው ሰነድ ሙያዊ ጉድለት ያለበት መሆኑን ይህ ሰበር ችሎት በማጣራት እንዲወሰንላቸው ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ለሰበር ችሎት በህገ መንግስቱ አንቀፅ 80 ንዑስ አንቀፅ 3/ሀ/ እና በአዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀፅ 10 የተሰጠውን ሥልጣን ያላገናዘበና የህግ መሠረት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም። ከላይ በዝርዝር በገለፅነው ምክንያት የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለበትም በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና የከፍተኛው ፍርድ ቤት ውሳኔ ፀንቷል
2. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራቶች ለየራሳቸው ይቻሉ መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይክብብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ቅ/መ